

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Екатерина Анастасова,
Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей
Българска академия на науките
за дисертационния труд на
Светослава Наскова Пейчева-Пенчева
ШАМАНИЗМЪТ В КОРЕЙСКИТЕ ТРАДИЦИОННИ ИЗКУСТВА (ТАНЦИ, ТЕАТЪР С МАСКИ
И НАРОДНИ ИГРИ)
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

Научна област: 2. Хуманитарни науки
Професионално направление: 2.1. Филология
Специалност: 05.04.06. Литература на народите на Европа, Америка,
Африка, Азия и Австралия (Корейска литература и култура)

Катедра „Кореистика“
Факултет по класически и нови филологии
СУ „Св. Климент Охридски“

Дисертационният труд на Светослава Наскова Пейчева-Пенчева „Шаманизмът в корейските традиционни изкуства (танци, театър с маски и народни игри)“ е посветен на една интригуваща тема – шаманизма в корейската традиционна култура. Шаманизмът е една от най-древните анимистични пред-религии, която регулира отношенията човешко – отвъдно посредством фигурата на шамана, медиум между света на хората и света на духовете. И до днес тази „архаична техника на екстаза“ (по М. Елиаде) съществува в класическия си вид при различни етнически общности в Северна Европа, Северна и Югоизточна Азия, както и в Северна и Южна Америка. Реликти от нея (или хипотетични реконструкции - М. Хопал, А.Калоянов) се откриват в различни части на света в традиционни народни вярвания и във високоорганизираните религиозни системи. В корейската култура днес може да се говори и за двата феномена - за „реликти“ от шаманизма в народното изкуство, от една страна. От друга страна, официалната статистика в Южна Корея сочи, че днес в страната има 40 000 регистрирани шамани, като се предполага, че реалният им брой

е много по-голям (според някои изследователи – 100 000), които извършват класически шамански ритуали и магически практики за предсказания, изпълнение на желания, лечение и пр. (по Г. Н. Ким). Настоящият дисертационен труд е посветен на шаманизма, т.е. на реликтите му, в народното корейско изкуство.

Трудът се състои от Увод, три глави (Глава първа. Шманизъм; Глава втора. Традиционни танци; Глава трета. Театрални представления с маски и народни игри), Заключение и Приложения (Духове и божества от корейския шамански пантеон; Шамански ритуали *кут*; Игри с маски; Народни игри), Библиография, Изображения и Източници на използваните изображения (общо 213 с.). Без съмнение структурата е удачна, а приложенията не само нагледно илюстрират разглежданите явления, но и сами по себе си са класификация, която би могла да се използва в по-нататъшни изследвания.

Основната цел на дисертацията е изследването на корейските традиционни изкуства (както класически, така и представяните на фестивали, фолклорни празници и пр., т.нар. фолклоризъм) през призмата на шаманизма. Както авторката отбелязва в увода, методът на изследване „е комплексен, със съчетаване на компонентен анализ с дескриптивно излагане на част от материала” (Дисертация, 5 - 6), като в описанията си тя се опира на достатъчно обширна литература (101 б.е.). Още тук се очертават предизвикателствата пред изследването. От една страна, Светослава Пейчева-Пенчева се опира на исторически извори (литература и изображения) и съвременни форми на традиционно изкуство, анализирани през призмата на класически и нови изследвания на народните представления, игри и танци (не само посветени на корейската култура, но и в по-широка ареална и теоретична перспектива). От друга страна, тя няма собствени теренни наблюдения и възможност да потърси коментара на изпълнителите за анализиране както на смисъла на разглежданите феномени (влаган от самите участници и зрителите им), така и на символиката, която те „разчитат” в тях. В съчетание с разнородния и синкретичен характер на изучаваните явления, всяко от които предполага различен тип описание и анализ, и само по себе си би могло да бъде обект на отделно изследване (напр. маската), се очертава поредицата от сложности, които докторантката трябва да преодолее. Струва ни се, че още по-последователното описание на отделните форми народно изкуство (например, народни представления: време/място, персонажи/сюжет, музика/танц/акробатика/атрибути – символика – реликти от шаманизма) и разширяването на митологичната (легендарната, религиозната, дори приказната) основа на сюжетите и действията, би „уплътнило” описанието,

създавайки едно по-цялостно разбиране на корейските танци, представления и игри. Трябва да се отбележи, че част от тези форми са резултат и от съвременни хореографски усилия, и символиката им е достатъчно прозрачна. С други думи, един по-широк културен контекст при по-нататъшна работа/публикуване на труда, би помогнал за разбирането на изследваните феномени от една страна, а от друга - би направил по-убедителни изводите, свързани с реликтите на шаманизма, които понякога изглеждат схематични. Въпреки това авторката стига до редица важни изводи, сред които, че „шаманизмът оказва най-силно влияние на народните земеделски танци”, давайки на хората надежда за разрешаване на практическите им проблеми, за разлика от навлезлите по-късно будизъм и конфуцианство (с. 68).

На фона на тези сложности са ценни приносите на дисертационния труд: сравнението на шаманските ритуали в различните части на Корея; тълкуването на стенописа на Гробницата на танцьорите (Глава втора) и на стенописите в Гробницата на борците (Глава трета).

Що се отнася до присъствието на шамански елементи в танците (Глава втора) и в представленията с маски и в народните игри (Глава трета), трябва да се отбележи, че това е достатъчно известен феномен (както личи и в текста и от цитираните там автори), доколкото „шаманското” е видно както в дишането, така и в движенията на танцьорите, представящи „вселяването” на духа; в персонажите, сюжета и пр. (Автореферат, 26 – 27).

Дисертацията на Светослава Пейчева-Пенчева е дисертабилен, добросъвестен и актуален научен труд. Изследваните проблеми са разгледани в широк исторически, социален и културен контекст. Трудът въвежда в българското научно пространство значителен и класифициран емпиричен материал.

Авторефератът (28 с.) коректно отразява съдържанието на изследването. Авторката има повече от необходимите публикации по темата на изследването (7).

Всичко казано дотук ми позволява да препоръчам на уважаемото Научно жури да присъди на Светослава Пейчева-Пенчева образователната и научна степен „доктор”.

08.01.2017 г.

Доц. д-р Екатерина Анастасова